

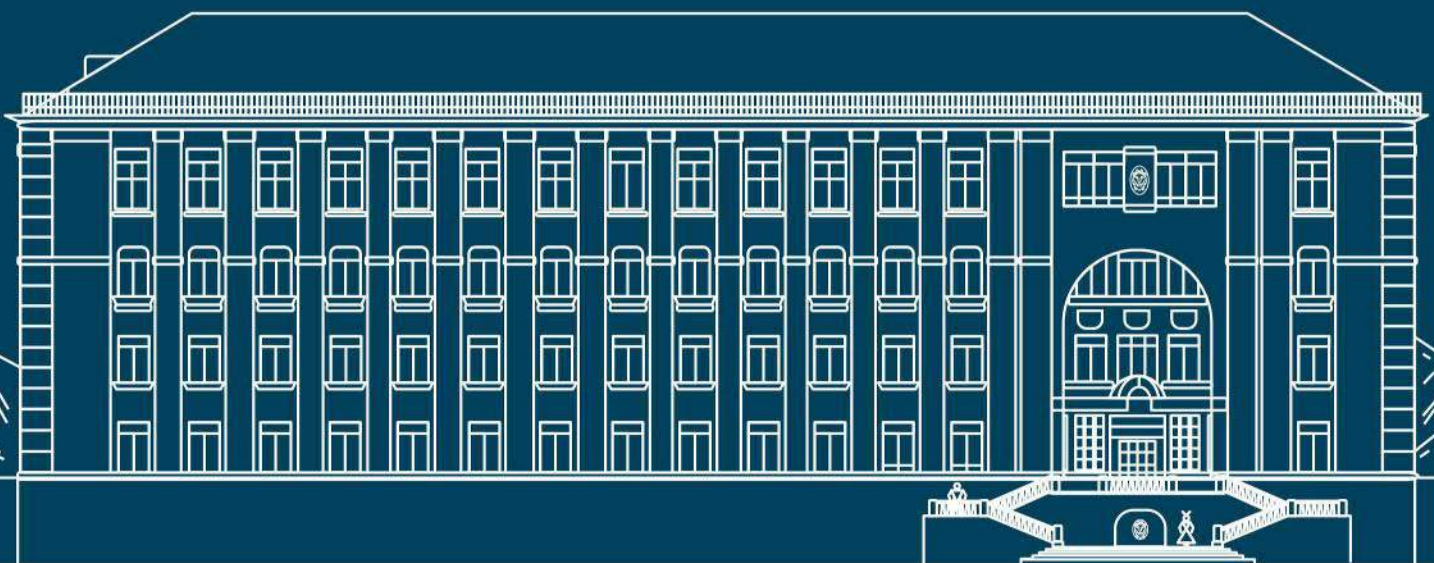

National University
of Water and Environmental
Engineering

PROCEEDINGS

of the International Conference

Terminology of the New Century: Theoretical and Practical Aspects

September 15-16, 2016, Rivne, Ukraine

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ**

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
КОМІТЕТ НАУКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ
УКРАЇНСЬКИЙ МОВНО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ ФОНД**

**На пошану професора
Людмили Симоненко
з нагоди 80-річного ювілею**

Наукова термінологія нового століття: теоретичні і прикладні виміри

Матеріали Міжнародної наукової конференції

Рівне, 15-16 вересня 2016 року

Рівне 2016

УДК 93/94:001.4''452''
ББК 63.3я2

Наукова термінологія нового століття: теоретичні і прикладні виміри : матеріали Міжнародної наукової конференції (Рівне, 15-16 вересня 2016 року) / [відп. ред. Л. Малевич]. – Рівне : НУВГП, 2016. – 455 с.

До збірника ввійшли наукові праці учасників Міжнародної наукової конференції «Наукова термінологія нового століття: теоретичні і прикладні виміри», яка відбулася 15-16 вересня 2016 року в Національному університеті водного господарства та природокористування (Рівне). Статті дослідників з України, Австралії, Австрії, Білорусі, Грузії, Італії, Люксембургу, Польщі, Росії, Румунії, Словенії, Китаю присвячено теоретичним і прикладним аспектам сучасної термінології, зокрема, таким як теоретико-методологічні засади сучасного термінознавства, когнітивне термінознавство, термінологія і знання, мовна політика і термінологія, термінологія в системах національних мов, наукова і професійна комунікація, термінологія і переклад, термінологічні ресурси та термінографічні технології в Україні і світі, історія термінології й термінознавства. Особливу увагу приділено проблемам функціонування сучасних галузевих термінологій і питанням викладання термінознавства і мов для професійного спілкування у ВНЗ.

Статті у збірнику подано українською, англійською, російською і білоруською мовами.

Для мовознавців, фахівців різних галузей, викладачів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів, усіх, хто цікавиться проблемами наукової термінології.

Відповідальний редактор – Леся Малевич, кандидат філологічних наук, доцент
(Національний університет водного господарства та природокористування)

Редакційна колегія

Катерина Городенська, доктор філологічних наук, професор (Інститут української мови Національної академії наук України); **Сергій Гриньов**, доктор філологічних наук, професор (Білостоцький університет, Польща); **Майя Дзюба**, кандидат філологічних наук, доцент (Національний університет водного господарства та природокористування); **Міхаель Мозер**, доктор, професор (Віденський університет, Австрія); **Людмила Симоненко**, кандидат філологічних наук, професор (Комітет наукової термінології, Український мовно-інформаційний фонд Національної академії наук України); **Марія Чижмарова**, доктор, професор (Пряшівський університет, Словаччина); **Володимир Широков**, дійсний член Національної академії наук України, доктор технічних наук (Український мовно-інформаційний фонд Національної академії наук України); **В'ячеслав Щербін**, кандидат філологічних наук, провідний науковий співробітник (Національна академія наук Білорусі, Мінськ).

Рецензенти:

Вокальчук Г.М., доктор філологічних наук, професор,
Костусяк Н.М., доктор філологічних наук, професор

Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету водного господарства та природокористування
(Протокол № 7 від 30 серпня 2016 р.)

УДК 93/94:001.4''452''
ББК 63.3я2

ISBN 978-966-327-324-2

© Національний університет водного господарства та природокористування

Proceedings of the International Conference “Terminology of the New Century: Theoretical and Practical Aspects” (September 15-16, 2016) / Executive editor L. Malevych. – Rivne: NUWEE, 2016. – 455 p.

Executive Editor:

Lesya Malevych, Ph.D., Associate Professor, Department of Ukrainian Studies,
National University of Water and Environmental Engineering (Ukraine)

Members of the Editorial Board:

Maria Chizmarova, Dr., Professor, University of Presov (Slovakia);

Mayya Dzyuba, Ph.D., Associate Professor, National University of Water and Environmental Engineering (Ukraine);

Sergey Grinev, Dr.Sc., Professor, University of Bialystok (Poland);

Kateryna Horodenska, Dr.Sc., Professor, Institute of the Ukrainian Language of the National Academy of Sciences (Ukraine);

Michael Moser, Dr., Professor, University of Vienna (Austria);

Vyachaslav Shcherbin, Ph.D., National Academy of Sciences (Belarus);

Volodymyr Shyrov, Dr.Sc., Full Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, Ukrainian Lingua-Information Fund of the National Academy of Sciences (Ukraine);

Liudmyla Symonenko, Ph.D., Professor, Terminology Committee of the National Academy of Sciences (Ukraine).

The papers in the volume are in Ukrainian, English, Russian and Belarusian.

CONTENTS

Lesya Malevych Foreword	14
PART 1: THEORETICAL AND METHODOLOGICAL ISSUES OF MODERN TERMINOLOGY SCIENCE	
Rodolfo Maslias Terminology at the European Parliament and the European Institutions	16
Michael Moser The oldest terminology dictionary of the Ukrainian Language – «Juridisch-politische Terminologie für die slawischen Sprachen Österreichs – deutsch-ruthenische Separatausgabe»)	20
Sergey Grinev On the issue of improving the quality of translation dictionaries in the context of comparative terminological studies	26
Tetiana Betsenko The term <i>text-image universal</i> in linguofolkloristics	37
Liudmyla Boyarova Imperative and dispositive norms in the Ukrainian terminology: models of dynamics	43
Kateryna Horodenska Numeral component in compound words as a normative problem	50
Liudmyla Symonenko Ukrainian terminology: from the origins to the present day	53
Ivan Khomiak Terminology in the Ukrainian linguodidactics	58
Viachaslav Shcherbin Classification of branches of professional knowledge as a basis for finding common terminographical priorities of Ukraine and Belarus	64
PART 2: TERMINOLOGY AND KNOWLEDGE. COGNITIVE TERMINOLOGY	
Oleh Demenchuk Cognitive strategies of determinologization	69
Mayya Dzyuba Scientific metaphor as a lingual and mental universal (based on the Ukrainian eponymic terms)	75
Yuliia Yemelianova Terminology in ethnological knowledge	81

Iryna Kolesnikova	85
Some aspects of professional nomination in the paradigm of cognitive terminology	
Yaroslav Yaremko	89
National lingual world view through the prism of political terminological lexicon	
PART 3: TERMINOLOGY IN THE SYSTEM OF NATIONAL LANGUAGE. LANGUAGE POLICIES AND TERMINOLOGY	
Shelley Ching-yu Depner	93
Contemporary fruit names in Chinese	
Livia Pogan (Ditescu)	96
Work-family relationship, from a terminological approach	
Alexandra Porumbescu	99
Considerations regarding the terminology used in international migration	
Tetiana Bilenko	103
Zero-suffix nouns in the terminological lexicon of the modern Ukrainian language	
Alla Hutnikova	108
Semantic derivation in the Ukrainian and German languages	
Oksana Danyliuk	111
Folk geographical terms of Volyn: semantics and structure	
Oleksii Datsiuk	115
Problems of reforming the Ukrainian orthography in terminology science	
Vadym Kosolapov	118
Designation of dollar in American slang	
Tetiana Krutko	122
Terms in online advertising	
Valentyn Malynovskyi	124
Terminological aspects of the decentralization of power	
Nataliia Misiak	128
Compound terms with component власне	
Nataliia Polishchuk	131
Structural-semantic modifications of the socio-political vocabulary in the new media	
Oleksandr Styshov	136
Thematic groups of neologism-terms in the modern Ukrainian media discourse	
Liudmyla Turovska	141
Reflection of semantic changes in terminology of modern media	
Svitlana Shyika	147
Peculiarities of the Ukrainian folk geographical terminology	

Nina Yatsenko	
Terminology of socio-economic sphere in the language of modern media	150
PART 4: ACADEMIC AND PROFESSIONAL COMMUNICATION. TERMINOLOGY AND TRANSLATION	
Neda Akbari	
Lexical diversity and the reliance on academic and lower frequency words in EFL students' academic writing	154
Weronika Szemińska	
Dictionary of equivalents — a new tool for (legal) translators	157
Pavlo Mihirin	
Water management terminology in the modern English scientific discourse	160
Halyna Onufriienko	
Branch terminography as a regulator of scientific communication	165
Liliia Pivnova	
Functional and pragmatic aspect of the euphemisms use in the Ukrainian tourism lexicon	170
Svitlana Tereshchenko	
Feminative potential of the modern socio-economic discourse	175
Olena Todor, Tetiana Yaremenko	
Paronyms in political and legal discourse (cultural and lingual aspect)	179
Ilami Yasna	
«Translation humanitarica»: in search of the humanitarian terminology “canon”	183
PART 5: TERMINOLOGICAL RESOURCES AND TERMINOGRAPHICAL TECHNOLOGIES	
Ivan Kanič	
Frequency of technical terms as opposed to common words in the specialized text corpus of library and information science in Slovene language	185
Chiara Preite, Alida Maria Silletti	
The 2008 financial and economic crisis: English borrowings in French and Italian Internet Dictionaries	190
Iryna Hnatiuk	
Lexicographic heritage of the early twentieth century as a source of the specific Ukrainian vocabulary and phraseology	198
Yuliia Prodan	
Phraseme terms and specific language units related to them in different lexicographical sources	200
Liudmyla Khalinovska	
Terminology index: structure and principles of compiling	208

Volodymyr Shyrov, Yevhen Kupriianov Hyperchains and hypercycles induced by L-system of the welding terminology explanatory dictionary (on the example of the Spanish part of the dictionary)	212
Volodymyr Shyrov, Iryna Ostapova, Maksym Nadutenko, Yuliia Verbynenko Ontologized lexicographical systems in modern terminography	220
PART 6: HISTORY OF TERMINOLOGY AND TERMINOLOGY SCIENCE	
Marina Hoefinghoff-Vornberg The development of Ukrainian philosophical terminology in an East-West European context (Galicia second half of the 19th – beginning of the 20th century)	227
Svetlana Rodinadze Georgian Marine Terminology – its History and Condition Today	230
Lesia Hula Trading vocabulary of 16th-17th century Ukrainian documentary books and modern professional terminological system	233
Svitlana Humeniuk The definition of the term <i>традиція</i> in the context of history of the Ukrainian philosophical thought of the second half of the 16th - early 17th centuries: Ostroh Cultural Center	237
Iryna Yefymenko Ukrainian terms denoting floating vehicles (fragment of the historical etymological dictionary)	241
Olha Karpenko Terms in oikonymy of the Central Polissya	245
Iryna Kozelko Basic approaches to the description of linguistic terminology in Vasyl Simovych's grammars	249
Mariia Komova Terminological research in Ukraine (1960's-2000's)	254
Yuliia Mareha Ukrainian ichthyologic vocabulary on the common Slavic background	261
Roman Minaiilo Collective fishing names (on the basis of the written Ukrainian monuments)	264
Iryna Protsyk “Стріли, взяті з лету”: Zero suffixation in the Ukrainian football lexicon of the first half of the twentieth century	269
Ivanna Fetsko Ukrainian museum terminology from the perspective of origin	275
Valerii Tsybul'skyi Terminology used to denote central government of the Ukrainian Cossack State	279
Inna Shmatko Honey hunting and beekeeping vocabulary	282

**PART 7: TERMINOLOGY PROBLEMS IN SPECIFIC SUBJECT FIELDS
(TERMINOLOGY OF HUMANITIES, SOCIAL SCIENCES, ECONOMICS, NATURAL
SCIENCES, ENGINEERING)**

Oksana Bratsun Productivity of morphological ways of term derivation in transport terminology	286
Larysa Bondarchuk The current state of Polish economic terminology	290
Svitlana Haievaska Peculiarities of the philosophical language and terminology in the context of modern linguophilosophical research	294
Yosyp Hryb, Mykola Klymenko, Vasyl Sondak, Diana Voityshyna Dimensionless coefficients in ichthyoeological and ecoeconomical research of river basins: terminological aspects	296
Alla Zhemba, Lidiia Sherhina Approaches to understanding the meaning of the categories “development” and “sustainable development”	306
Oksana Isaienko Metaphorical film terms in the system of professional film communication	311
Mykola Klymenko, Olha Biedunkova The term <i>hydro-ecosystem health</i> in the context of the global concept of critical loads	314
Serhii Korol Names of hydrographic equipment in the Ukrainian language	319
Nataliia Krasnopolska, Iryna Kozlovets Paronymy in the Ukrainian management terminology	322
Svitlana Levytska Management component of information support of business activities: standardization of terminology approaches	327
Svitlana Lokaichuk Archaeological terms formed by prefixation	333
Nataliia Mazur Wages for the actually worked time: the distinction between the concepts	338
Mariana Malchyk, Nataliia Hontarenko Marketing services terminology in the context of general economic and marketing terminology	340
Iryna Mentynska, Halyna Nakonechna Prepositive terminological elements of foreign origin in computer terminology	343
Halyna Morieva, Halyna Kozhukhova National and international in linguistic terminology of the English and the Ukrainian languages	346

Oksana Narushevych-Vasylieva	
The structural-component composition of food industry terms	352
Viktor Pashkevych, Volodymyr Kysil, Fedir Kosobutskyi, Bohdan Zubrytskyi, Petro Hodlevskyi	
On the issue of borrowing in the Ukrainian terminology of physical education and sports	358
Nataliia Samoliuk	
The essence and terminological representation of the regulation process of business entities' income distribution	362
Inna Sydorchuk	
Polysemy in the Ukrainian terminology of personnel management	366
Halyna Khyrivska	
Word-combination terms of the Ukrainian pharmaceutical terminology	369
Olena Chorna	
Peculiarities of the hyper-hyponymy system relations of the Ukrainian tax terminological system	373
Halyna Chornovol	
The adaptation peculiarities of the special foreign language units in the Ukrainian economic terminology	377
Iryna Yaroshevych	
Minor parts of speech or morpheme words? (Conceptual-terminological aspect)	382
PART 8: LSP TEACHING. LEARNING ISSUES IN TERMINOLOGY	
Oleksandr Antonchuk	
Forming the spelling competence when taking the course of "Ukrainian for professional purposes"	386
Larysa Hron	
Formation of the professional communication competence of the students of non-linguistic faculties	390
Lesia Zlatic	
Main aspects of forming the terminology competence of students-mathematicians	392
Valentyna Kyrykulytsia	
Gaining the knowledge of professional terminology in the process of the profession-oriented learning of a foreign language	398
Liudmyla Kozak	
Learning the thematic groups of the Ukrainian technical terminology within the course "Ukrainian language (for professional purposes)"	401
Iryna Kochan	
Professional Ukrainian terminology science in the learning process	405
Alona Litvinchuk	
On some issues of future engineers' terminological competence formation	410

Zoriana Matsiuk Learning the terminological vocabulary within the course "Ukrainian language (for professional purposes)"	413
Nataliia Mushyrovska Communication and activity approach to learning professional terminology by students of the faculty of foreign languages within the course "Ukrainian language (for professional purposes)"	418
Liudmyla Ostrovska Functional, communicative and competence approach to the teaching of Ukrainian for professional purposes	423
Iryna Perishko Methodological aspects of learning the professional terminology in foreign language lessons	428
Tamara Podhurska Improving the terminological competence as a part of the intercultural competence in the classes of Ukrainian as a foreign language in economic institutions	430
Nataliia Shulzhuk Methods of teaching Ukrainian for professional purposes: problems and prospects	433
Contributors	439
Contents (in original language)	447

КОМУНІКАТИВНО-ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД У ВИВЧЕННІ ФАХОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ СТУДЕНТАМИ ФАКУЛЬТЕТУ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ В МЕЖАХ КУРСУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ

Наталія Мушировська

Рівненський державний педагогічний університет
(Рівне, Україна)

Анотація. У статті проаналізовано проблеми засвоєння фахової термінології та її активного застосування студентами, які вивчають іноземні мови, звернено увагу на потребу поєднання комунікативного підходу та професійного контексту для успішного засвоєння і активного використання української лінгвістичної термінологічної лексики у ВНЗ під час викладання навчального курсу «Українська мова за професійним спрямуванням».

Ключові слова: мовленнєва діяльність, лінгвістична термінологія, термінологічна компетенція.

Abstract. The paper analyzes problems of professional terminology mastering and its active use by students of foreign languages faculties and draws attention to the need to combine the communicative approach and professional context for successful learning and active use of the Ukrainian linguistic terminology vocabulary in teaching the university course "Ukrainian for professional purposes".

Keywords: speech activity, linguistic terminology, terminological competence.

Набуття студентами знань з певного фаху і їх професійна підготовка неможливі без опанування культури фахового мовлення, засвоєння як загальнонаукової, так і фахової термінології. Зокрема, майбутні перекладачі, викладачі іноземної мови повинні ознайомлюватися з термінологічними проблемами лінгвістичної галузі, стандартизацією термінології, уміти послуговуватися термінологічними (двомовними, багатомовними) словниками, вільно оперувати фаховою термінологією, конструюючи, перекладаючи та редагуючи фахові тексти.

Мета статті – проаналізувати проблеми збагачення професійного мовлення студентів факультету іноземної філології ВНЗ професійною термінологією та узагальнити практичні шляхи їх розв'язання. Об'єктом розвідки виступає процес засвоєння студентами професійної термінології в контексті комунікативно-діяльнісного підходу, предметом – окремі навчальні прийоми опанування термінології фахової мови, вправи і завдання на засвоєння фахової лексики.

Найвищим рівнем формування мовної особистості та виявом її мовної культури є рівень володіння фаховою терміносистемою. Зокрема, Н. Тоцька зазначає, що для вільного володіння усною та писемною формами спілкування студенти вищих навчальних закладів повинні мати чималий активний лексичний запас фахової термінології [11, с. 62]. У лінгводидактиці увагу приділено створенню загальних методик формування мовної компетенції студентів (Л. Барановська, Л. Головата, Л. Лучкіна, Т. Рукас та інші), ідеям комунікативно-діяльнісного підходу до навчання мови (О. Беляєв, М. Вашуленко, І. Гудзик та інші). Окремим аспектам вивчення термінології обраного фаху на заняттях з курсів «Українська мова (за професійним спрямуванням)» та «Ділове українське мовлення» присвячено статті С. Омельчука, Н. Тоцької, І. Дроздової та інших науковців.

У ВНЗ при незначній кількості аудиторних годин на опанування курсу української мови за професійним спрямуванням на перший план висувається проблема інтенсифікації навчання. Елементи комунікативно-діяльнісного підходу можуть сприяти його оптимізації. Комунікативна компетенція майбутнього фахівця, яка є метою й результатом навчання,

досягається лише на основі сформованості лінгвістичної компетенції як одного із специфічних аспектів навчання української мови за професійним спрямуванням. У межах курсу студенти опановують теоретичні засади термінознавства, особливості термінології як системи, диференціюють загальнонаукову, міжгалузеву і вузькогалузеву термінології, вивчають способи творення термінів, працюють з термінологічними словниками в межах одного із змістових модулів навчального курсу дисципліни – «Наукова комунікація як складник фахової діяльності».

Передумовою засвоєння й активного використання професійної термінології є поєднання комунікативного підходу та професійного контексту. Комунікацію розуміють як процес усного чи письмового спілкування, суть якого полягає в обміні інформацією та її оцінюванні. Комунікативно орієнтоване навчання передбачає формування у студентів комунікативної компетенції, яка вважається сформованою, якщо майбутній фахівець використовує мову, щоб самостійно отримувати й розширювати свої знання й досвід [1, с. 120], тому використання всіх видів та прийомів роботи, які стимулюють мисленнєву активність студентів, є необхідним і важливим. Розвиваючи інтелект, увагу, пам'ять, технології комунікативно орієнтованого навчання впливають і на емоційно-спонукальну сферу особистості, мотивують комунікативну й мовленнєво-мисленнєву діяльність, а також творчо-пізнавальну. В окремих наукових працях фігурують поняття термінологічна культура, термінологічна грамотність, термінологічна компетенція, що є неодмінними складниками комунікативної компетенції фахівця [2, с. 38].

Під термінологічною грамотністю науковці пропонують розуміти відповідність уживаних фахівцем термінологічних нормам української мови (для писемного мовлення), граматичним законам словозміни (для усного й писемного мовлення), нормам української орфографії (для усного мовлення) [2, с. 38]. Термінологічну культуру трактують як комплекс мовних і мовленнєвих знань, умінь і навичок фахівця, за допомогою яких формується фундамент теорії і практики фаху, які необхідні для глибшого осмислення й засвоєння його поняттєвої і категоріальної бази, для реалізації найрізноманітніших актів дослідницького, творчо-аналітичного та практичного характеру, що формують здатність фахівця-мовця до самостійного термінотворення і терміновпорядкування [2, с. 38].

Термінологічна культура фахівця передбачає:

- 1) володіння терміним словником, постійне його поповнення;
- 2) володіння навичками ефективної роботи з джерелами, необхідними для розв'язання завдань лінгвістичного і термінознавчого характеру;
- 3) уміння аналізувати термінний матеріал щодо його походження, структури, способу творення, нормативності, ступеня засвоєння мовою, актуальності та ін;
- 4) уміння виявляти на основі попередньо описаних знань помилки і вади в терміновживанні і, відповідно, усувати їх;
- 5) уміння розрізняти продуктивні й непродуктивні моделі термінотворення, використовувати їх для творення чи удосконалення термінного матеріалу [2, с. 39].

Таким чином, термінологічна культура формується на основі зв'язку глибокого знання фаху зі знанням мовних норм, механізмів функціонування і логіко-підсистем терміносистеми, на поєднанні фахової ерудиції з мовознавчою.

Перед вивченням теми «Термінологія в професійному спілкуванні» корисно провести опитування в письмовій формі, яких помилок у вживанні фахової термінології найчастіше припускаються студенти: а) не знають значення українських термінів; б) не розуміють значення іншомовних термінів, не можуть дібрати український відповідник; в) не вміють відмінювати терміни; г) роблять орфографічні помилки в термінологічній лексиці; г) неправильно наголошують терміни. Це спонукає студентів самостійно оцінити свій рівень засвоєння термінології обраного фаху та з'ясувати для себе, які навички потрібно

вдосконалювати, дає викладачеві інформацію про те, над чим варто поглиблено попрацювати на практичних заняттях.

На окрему увагу заслуговують рецептивний і продуктивний рівень володіння фаховою лексикою. У процесі навчання стає очевидним недостатній рівень рецептивного оволодіння студентами термінологічною лексикою, тобто навичками впізнавати й розуміти лексичні одиниці зі слуху і під час читання.

З метою усунення цих недоліків студенти спочатку виконують репродуктивні завдання: дати усно тлумачення фаховим термінам українською мовою; дібрати терміни до запропонованих визначень; скласти термінологічний словник до тексту з фахового підручника, давши пояснення термінам тощо, виявити слова-терміни в іншомовному тексті й подати термінологічний перекладний словничок до тексту. У більшості наукових праць йдеться про те, що викладач повинен навчити студентів самостійно вдосконалювати навички оперування фаховою термінологією, активно працюючи зі словниками [5, с. 418]. Цьому сприятимуть такі завдання: ознайомитися в бібліотеці з термінологічними словниками, проаналізувати словникову статтю (наприклад: Ганич Д., Олійник І. Словник лінгвістичних термінів. – К., 1985; Єрмоленко С., Бирик С., Тодор О. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. – К., 2001; Кротевич Є., Родзевич Н. Словник лінгвістичних термінів. – К., 1957; Плющ М.Я., Макарець С.Ю. Українсько-англійський, англійсько-український словник-мінімум лінгвістичних термінів. – К., 2015; Штерн І. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики – К., 1998; Літературознавчий словник-довідник / Р. Гром'як, Ю. Ковалів та ін. – К., 1997; Оліфіренко С., Оліфіренко В., Оліфіренко Л. Універсальний літературний словник-довідник. – Донецьк, 2008; Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава, 2006; Українська мова. Енциклопедія. – К., 2007; Літературознавча енциклопедія: У 2 т. – К., 2007); визначити, за допомогою якого словника можна з'ясувати походження терміна, його значення, правопис, особливості відмінювання, правильне наголошення та скласти список цих словників, виписати по одній словниковій статті зі словника кожного виду). Уміння працювати зі словниками допоможе студентам уникати помилок, зумовлених нерозумінням значення українських та іншомовних термінів, їх походження, невмінням дібрати українські відповідники.

Можуть бути запропоновані такі вправи з використанням словників (для домашнього виконання): з'ясувати походження та значення термінів (*сленг, верлібр, абрєвіату́ра, жанр, фре́йм, лейтмотив, фольклор, канцона, мадригал* та ін.) за допомогою термінологічних словників та словника іншомовних слів; виписати з лінгвістичних та літературознавчих словників по кілька термінів, запозичених з грецької, латинської, англійської, французької, італійської, німецької мов; кілька термінів, утворених на питомому ґрунті; кілька термінів-кальок, створених за іншомовними зразками; дібрати українські відповідники до термінів (*персоніфіка́ція, нара́ція, катре́н, полісемія, білінгвізм, версифіка́ція, флє́ксія, гіпе́рбола, дерива́т, акомодáція, асиміля́ція*); користуючись словниками, встановити відповідність між термінами та їх визначеннями та записати у вигляді словникових статей; виконати вправи на розрізнення термінів, схожих за звучанням, однак не тотожних за семантикою, з'ясовуючи їх значення за словником (*словотві́рний – словотво́рчий, морфоло́гія – морфоноло́гія*); за допомогою словника дібрати до термінів синоніми, скласти з ними речення, враховуючи відтінки їх значень; виписати нові терміни і прокоментувати їх значення; сформулювати й записати пари з українських термінів та їх іншомовних відповідників (відповідно додаються два ряди слів); дібрати українські відповідники до іншомовних термінів (додаються лише іншомовні терміни); дібрати іншомовні антоніми до термінів, утворених префіксальним та іншими словотвірними способами; пояснити значення термінів-паронімів (*міфі́чний-міфологі́чний, публі́чний – публіцистичний* та ін.).

Продуктивне володіння лексикою – це правильне використання певних лексичних одиниць, уміння вільно добирати їх залежно від форми та умов спілкування, що також викликає труднощі і ускладнює виконання завдань на продукування власних висловлювань із введенням термінологічних одиниць. Вправи творчого характеру є складнішими й передбачають самостійність під час їх виконання (запропонувати по кілька фахових термінів, утворених морфологічним, синтаксичним, семантичним способом, навести приклади одно-, дво-, три- і багатокомпонентних термінів свого фаху, запропонувати зразки термінології фаху на основі продуктивних словотворчих моделей, із залученням термінів скласти усне висловлювання фахового спрямування, скласти професійний діалог тощо). Такі вправи не лише збагачують лексику професійною термінологією, а й підвищують культуру мовлення, у них звернуто увагу на особливості вимови та правопису терміна; доречність використання професіоналізмів і термінів у різних мовних ситуаціях; особливості вживання абсолютних синонімів, інтернаціоналізмів у фахових текстах; особливості перекладу стійких сполук.

Важливу роль виконують вправи на переклад і редагування текстів, що виявляють національну специфіку термінології, дозволяють знаходити адекватні відповідники щодо вираження змісту професійного тексту, допомагають уникнути калькування, підвищити грамотність і культуру мовлення у порівнянні написань і вимови у близькоспоріднених мовах, орієнтуватися на нормативні форми термінолексем. Прикладами таких завдань можуть бути: виправити, де потрібно, орфографічні (орфоепічні, акцентуаційні) помилки в термінах; від поданих термінів утворити форму родового відмінка однини; зредагувати словосполучення; зредагувати подані речення; зредагувати текст наукового стилю.

Найбільш доцільним для формування мовленнєвої фахової компетенції є використання фахових текстів, насичених характерними словами, стійкими словосполученнями, граматичними конструкціями тощо, тому особливу увагу варто приділити пошуку інформативних текстів, що містять значну частку фахової лінгвістичної термінології. Закріпити та узагальнити отримані знання допоможуть комплексні завдання, наприклад: до поданого наукового тексту укласти термінологічний словник, пояснити особливості вимови й написання виділених термінів; за допомогою словника перекласти науковий текст (письмово), укласти до нього перекладний словник термінів, прокоментувати правопис термінів в оригіналі та перекладі, з'ясувати їх походження та значення.

Рецептивне і продуктивне засвоєння термінологічної лексики потребує спеціальних методичних прийомів і вправ, дотримання таких передумов засвоєння термінології: а) поєднувати у практичних вправах і завданнях філологічну термінологію із загальнонауковою, а також поширеною термінологією інших галузей знання (історії, культури, економіки, політики), яка може трапитися студентам у подальшій професійній діяльності; б) у процесі роботи над термінологічною лексикою приділяти увагу не окремим словам, а їх зв'язкам з іншими словами у контексті, адже тільки на рівні тексту професійні терміни постають як цілісна комунікативна система, використовувана в певних робочих ситуаціях; в) звертати увагу на іншомовну термінологію та наявність еквівалентів в українській мові; г) приділяти увагу стилістиці текстів, у яких використовується фахова лексика і фразеологія, ґ) здійснювати навчання, як зазначає І. Дроздова, на спеціально відібраних текстах, рекомендованих за дисциплінами з фаху [2]; д) працювати над орфографічними, синтаксичними, стилістичними та іншими нормами в системі термінологічних одиниць, з метою чого варто використовувати завдання на правильне написання слів та редагування речень і невеликих текстів фахового спрямування; е) використовувати для семантизації термінів самостійне читання і переклад текстів, насичених складною термінологією; є) використовувати для систематизації засвоєної термінології завдань зі створення студентами фахових термінологічних словників (з вказівкою кількості термінів); ж) виконувати вправи і завдання творчого характеру із

використанням фахової термінології (продукування усних висловлювань наукового характеру, презентація у групі укладених фахових термінологічних словників, проведення дискусій на професійні теми, презентація своєї спеціальності, усне діалогічне мовлення із застосуванням професійних ситуацій, проблемні завдання, ділові ігри).

Отже, мета навчити студентів вільно користуватися українською мовою у повсякденній практичній професійній діяльності в межах курсу української мови за професійним спрямуванням може бути досягнута лише через засвоєння термінологічного шару лексики на рецептивному та продуктивному рівнях усного та писемного мовлення. Застосування прийомів комунікативно-діяльнісного підходу у формуванні термінологічної культури й термінологічної грамотності майбутніх фахівців дає змогу активізувати діяльність студентів, створити передумови переходу від пасивного сприйняття до активного мислення й мовлення.

Література

1. Гимер Н.О. Вивчення української термінології права у вищому юридичному навчальному закладі в контексті викладання української мови за професійним спрямуванням / Н.О. Гимер. – Режим доступу : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vznu_fi_2012_1_24.pdf.
2. Гуменюк І. Формування термінологічної компетенції студентів у контексті викладання дисципліни "Українська мова (за професійним спрямуванням)" / І. Гуменюк // Освітній простір України. – 2014. – Вип. 2. – С. 38-42. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/opu_2014_2_9.
3. Дроздова І.П. Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів нефілологічних факультетів ВНЗ : монографія / І.П. Дроздова; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2010. – 320 с.
4. Дубічинський В. Деякі аспекти термінознавства у процесі навчання української мови за професійним спрямуванням / В. Дубічинський, Л. Васенко. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/natural/Vnulp/Ukr_term/2010_675/22.pdf.
5. Михайлюк В. Переклад у формуванні культури ділового мовлення / В. Михайлюк // Дивослово. – 1999. – № 7. – С. 26-29.
6. Огар Е.І. Українська видавнича термінологія: нормалізаційні та функціональні аспекти // Українське журналістикознавство. – 2009. – № 10. – С. 31–35.
7. Омельчук С. Формування правописних умінь студентів-нефілологів / Сергій Омельчук // Дивослово. – 2008. – № 3. – С. 25 – 27.
8. Плющ М.Я. Українсько-англійський, англійсько-український словник-мінімум лінгвістичних термінів / М.Я. Плющ, Ю.С. Макарець. – К. : Вид-во Нац. пед. ун-ту ім. М.П. Драгоманова, 2015. – 304 с.
9. Семенюк О. Вивчення фахової термінології на практичних заняттях з курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)» студентами факультету іноземних мов / О. Семенюк. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Nz/2011_96_2/statti/94.pdf
10. Тоцька Н. Ділове українське мовлення: методичний аспект / Наталія Тоцька // Дивослово. – 2006. – № 3. – С. 25–27.
11. Тоцька Н. Методика роботи викладачів вищого технічного навчального закладу над українським професійним мовленням студентів / Н. Тоцька // Дивослово. – 2003. – № 1. – С. 62–65.
12. Ципердюк О. Українське ділове мовлення : методичні вказівки для студентів факультету іноземних мов / Оксана Ципердюк. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2008. – 84 с.